

Březen 2009

V minulém čísle Literky jsem Vám slíbila připomínku Bohumila Hrabala, jednoho z významných českých literátů. Autora, z jehož textů někdy citoval snad každý z nás, ať už z knih nebo z jejich filmových adaptací umně vytvořených pod režisérskou taktovkou Jiřího Menzla. Kurátorka připravované výstavy k 95. výročí narození Hrabala, Andrea Vítová, ve svém článku přiblíží jeho rané dětství a mládí strávené v ulicích města Brna. Bohumil

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Březnová literární výročí
- » Svíce prosím pryč
- » Brno, drahé Brno
- » Brněnské návraty Bohumila Hrabala
- » Tři otázky pro Stanislava Klose
- » Rukověť humanistického básnictví

Hrabal začal vzpomínky na brněnské období sepisovat při pobytu v nemocnici, což jistě nebyla náhoda, neboť lidská mysl mívá tendenci vracet se v těžkých chvílích do dnů, které byly pro člověka slunečnými. Za osobností stojící za jejich vydáním jsme vyrazili do Nymburka – města proslaveného Hrabalovým dílem mnohem víc než autorovo rodiště. Rozhovor se Stanislavem Klosem si můžete přečíst

v rubrice 3 otázky pro...

Také Ivan Zálesák se ve svém článku věnuje brněnské tematice; podělí se s Vámi o čtenářský zážitek z knihy Brno, drahé Brno zachycující město 1. poloviny 20. století viděné očima německé menšiny.

Jindra Pavelková si posvítí (a nebo neposvítí?) na práci filmařů v historické benediktinské knihovně.

Vaše
Romana Macháčková

Verše měsíce
březen

František Horečka

Pod horami

A za tím křížem viděl jsem chýše,
z bláta a třísek mnoho hnízd,
schýlených k horám krabatým tiše,
tak jak se k stromu tulí list.

14. 3. 1922

se v Brně narodil literární historik a editor, zabývající se hlavně literaturou 19. století, **Dušan Jeřábek** (*Tradice a osobnosti, O národní literaturu*). Vystudoval klasické gymnázium, roku 1946 absolvoval hudební a dramatickou konzervatoř, následně studoval češtinu a filozofii na filozofické fakultě v Brně, kde byl od roku 1966 po tři roky děkanem. Ve svých literárněhistorických zkoumáních se zabýval generací májovců, zároveň se zaměřil na literární kritiku a uměleckou tvorbu spjatou s Moravou (R. Těsnohlídek, F.M.Klácel ad.). Přispíval do časopisů List Sdružení moravských spisovatelů, Host do domu, Literární noviny či Česká literatura.

25. 3. 1894

ve Frenštátě pod Radhoštěm přišel na svět prozaik, básník, dramatik, malíř, sběratel folkloru a dialektolog, literární a výtvarný historik a kritik **František Horečka** (*Radhošť, My z hor*). V letech 1909-13 studoval na učitelském ústavu v Příboře a povolání učitele se věnoval řadu let. Horečka byl členem umělecké skupiny Koliba. Roku 1929 spoluzaložil časopis Nové Valašsko a sám přispíval do řady periodik. Jeho umělecké dílo je inspirováno rodným Valašskem, z odborných prací vynikají regionálně zaměřené studie o Petru Bezručovi a lingvistická práce Nářečí na Frenštátsku. Zemřel 25. 2. 1976 v Novém Jičíně.

**Nejblíže akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

25. března v 17 hodin, vernisáž výstavy Bohumil Hrabal. Brněnské návraty.

Výstava představí brněnské kořeny Bohumila Hrabala – prostředí, které ovlivnilo jeho literární tvorbu.

Výstava potrvá od 26. března do 30. srpna.

29. března, Klub přátel pořádá výlet do města Olomouce spojený s prohlídkou Arcidiecézního muzea

Sraz účastníků v 7.45 hod. v Brně (Benešova tř. hotel Grand). Odjezd autobusem v 8.00 hod., příjezd do Olomouce v 9.00 hod. Předpokládaný návrat do Brna v 18.15 hod. Více informací na www.muzeumbrnenska.cz.

3. března, seminář tvůrčího psaní Krocení literární múzy

Ostrava (přednáškový sál Ostravského muzea, Masarykovo náměstí 1). Pro žáky ve věku 12 – 15 let (od 11.00 do 12.00 hod.) a pro studenty ve věku od 16 do 19 let (od 12.15 do 13.15 hod.).

4. března, seminář tvůrčího psaní Krocení literární múzy

Žďár nad Sázavou (knihovna Matěje Josefa Sychry, Havlíčkovo náměstí 5). Pro žáky ve věku 12 – 15 let (od 10.00 do 11.00 hod.) a pro studenty ve věku od 16 do 19 let (od 11.15 do 12.15 hod.).

SVÍCE PROSÍM PRYČ

Barokní budovy rajhradského kláštera nejsou jen ideálním místem pro badatele na poli písemnictví či turistickým cílem návštěvníků, ale zároveň lákají i jako filmová kulisa. V průběhu mrazivé soboty se nedávno v historickém sále benediktinské knihovny rozjela kamera České televize. Její štáb zde natáčel jednu ze scén seriálu pro mládež, věnovaného záhadám Toma Wizarada. V natáčené scéně se představitel středověkého řeholníka snažil studovat starý rukopis za pomoci svých vynalezených brýlí.

Režisér zářil nadšením, když mu byl přinesen objemný středověký rukopis úctyhodné velikosti a hned vymýšlel nejlepší záběr. Původní snaha postavit studujícímu mnichovi na stůl i svíčku skončila v okamžiku, kdy si filmaři uvědomili, že svíce sice mají, ovšem k nim žádný svícen. Knihovnice opravdu nebyly srozuměny s představou, že se svíčka jen tak postaví na historický stolek vedle otevřeného rukopisu. Více než jejich nesouhlasné pohledy kameramana přesvědčil nainstalovaný protipožární systém a představa, jak jej z knihovny zachraňují židlochovičtí hasiči.

Od použití svíček bylo upuštěno a kameraman se mohl pustit do díla. Filmový mnich si několikrát nasadil brýle a předstíraje, že v knize čte, se pohyboval dle pokynů. Režisér nebyl dlouho spokojen. Nakonec ovšem musel vzít zavděk několika natočenými záznamy, neboť velmi chladné knihovní klima začínalo dotírat na celý štáb a především na herce, který se pomalu začal třást zimou. V sále knihovny začalo velmi výrazně ubývat světla a štáb se vydal „ohřát“ alespoň na klášterní chodby a rukopis se opět vrátil do trezoru.

Až na obrazovce České televize uvidíte příslušný díl připravovaného seriálu, zkuste si představit, jak celému štábu křehnou ruce a pára stoupá od úst, zatímco se knihovna pomalu noří do tmy.

BRNO, DRAHÉ BRNO

Brňana potěší, když své město nalezne v současné cizojazyčné literatuře. Zvláště když pohled z druhé strany mu napomůže pochopit vztahy, které již neexistují, tedy soužití Čechů, Němců a Židů na sklonku monarchie, v meziválečném období a za druhé světové války. Román *Brno, drahé Brno* současného německého autora Petera Härtlinga zpracovává v příběhu německých sester Ruth a Ley osudy obyčejných lidí, do jejichž života se vetřely velké politické střety a nakonec se i jich bezprostředně dotkly a zamíchaly jejich osudy. Ukazuje, jak se obyčejný člověk stává nejen obětí dějinných zvrátů, ale také jejich aktérem, a navozuje tak otázku odpovědnosti za tragédie, které nezpůsobil, ale kterým jen přihlížel a mlčel, jako by stačilo jen hořce zaplakat při zprávě o násilné smrti židovských přátel. Román také klade otázky nám Čechům, kteří jsme se rovněž stali oběťmi i účastníky našich pohnutých poválečných dějin.

Děj románu se odvíjí v pravidelném střídání kapitol zachycujících život zestárlých sester, které v malicherných pŕůtkách a drobných radostech tráví svůj podzim života v úplné závislosti jedna na druhé, a jejich vzpomínek na rodné Brno. Retrospektivní kapitoly mapují dětství obou žen až po jejich zralou dospělost v takovém sledu, aby se v závěru knihy časově přiblížily realitě a skončily tak, jak končí život nás všech – smrtí.

Knih, jako je tato, není nikdy dost. Především proto, že nám pootevřívá dveře k pochopení nejen německé, ale také naší vlastní minulosti a v důsledku i k pochopení nás samotných.

Härtling, Peter: Brno, drahé Brno, Barrister&Principal, Brno 2008

Ivan Zálešák nesoustřeďuje svůj zájem o historii a literaturu pouze na Brno. Jeho další zálibou je cestování. Z cest si přiváží nejen duševní potravu, ale i recepty, které pak testuje na svých blízkých.

BRNĚNSKÉ NÁVRATY BOHUMILA HRABALA

Před devadesáti pěti lety se dne 28. března narodil v Brně-Židenicích Bohumil Hrabal (1914 –1997). V domku na Balbínově ulici strávil u svých prarodičů Tomáše a Kateřiny Kiliánových první tři roky života. Později, už jako student Českého státního gymnázia v Brně, zde rok bydlel a ještě za vysokoškolských studií se do Židenic každé prázdniny vracel. Kromě života na brněnské periférii poznal i prostředí zcela odlišné, a to v občanské vile svého strýce Bohuslava Kiliána, mj. vydavatele meziválečných časopisů Salon a Měsíc, který kolem sebe soustředil tehdejší, nejen brněnskou, intelektuální elitu. Ač se v tomto prostředí Hrabal jako dítě příliš volně necítil a raději utíkal zpět do Židenic, byl to právě jeho strýc, kdo mu dal impulz k neustálému sebevzdělávání, k „prolomení prkna nevědomosti“.

V dospělosti už Bohumil Hrabal Brno téměř nenavštěvoval, od počátku 70. let se však do něj stále častěji vracel v časopiseckých rozhovorech a dalších textech; dramtizace některých jeho děl uvedlo např. Divadlo Husa na provázku, Městské divadlo Brno, Národní divadlo Brno ad. Velký prostor věnoval Hrabal Brnu zejména ve vzpomínkách napsaných v nemocnici v roce 1973 (vyšly pod názvem Já si vzpomínám jen a jen na slunečné dny). Zachytil v nich především Brno svého dětství – Balbínku a Starou Osadu, kde byl pro všechny „Bohóšek Kiliánů“, nedělní odpoledne s prarodiči v restauraci U Machů, fotbalová utkání SK Židenic a řadu svérázných postaviček tehdejší brněnské periférie.

Ačkoliv ve svých literárních textech proslavil Bohumil Hrabal Nymburk a Libeň, na roky strávené v Brně-Židenicích nikdy nezapomněl a řadu svých vzpomínek z raného dětství později literárně zpracoval, např. v Městečku, kde se zastavil čas, Krasosmutnění a trilogii Svatby v domě. Zážitky z dětství se také staly zdrojem inspirace frekventovaných Hrabalových motivů náboženských, motivů smrti, hřbitova a předků.

3 OTÁZKY pro

Stanislava Klose

Vaše první setkání s Bohumilem Hrabalem?

Bylo to v roce 1974. Moje známá, která věděla, že Bohumil Hrabal je mým guru, mi přinesla rukopis Postřižin. Vytvořil jsem si jeho kopii, a protože jsem si v té době

pohrával s makrofotografií, dal jsem na titulní stranu mouchu obrovskou. A pak jsem panu Hrabalovi ten „výtisk“ poslal, zda by ho nepodepsal. Hrabal mi vzkázal, ať si pro něj přijedu. Strávil jsem s ním odpoledne, kdy jsem se choval jako idiot. Nesmíte zapomenout, že mezi námi byl rozdíl dvou generací. V průběhu tohoto odpoledne ho navštívil pan Hlinomaz a sousedé na něho pokřikovali přes plot, kdy už půjde do Hájenky. Řekl, že mi „výtisk“ nevrátí, neb se mu líbí, a že si můžu z negativu udělat další. Dodnes jsem se k tomu nedostal. A nakonec mi věnoval svoji knihu Poupata, která právě vyšla a vzápětí „zašla“ a napsal mi tam „mému příteli“. Řadu let jsem se s tím vytahoval, i když samozřejmě o žádné přátelství nešlo. Pan Hrabal mi prostě chtěl udělat radost.

Zrealizoval jste vydání Hrabalových vzpomínek na Brno. Měl Bohumil Hrabal zájem na jejich zveřejnění?

Panu Hrabalovi bylo v podstatě jedno, zda knihu vydáme nebo ne. Nebo se alespoň tak tvářil. Když se ho Tomáš Mazal ptal, zda rukopis můžeme vydat, měl prohlásit, že klidně, případně s ním můžeme naložit jako s čestným občanstvím města Nymburk... Vzpomínky začal psát, když byl v nemocnici a nudil se. A když ho pustili, psaní nechal. S Tomášem Mazalem jsme se tedy dohodli, že on zajistí edici, já zajistím tisk a o peníze a slávu se rozdělíme.

Jste jedním ze zakladatelů Klubu čtenářů Bohumila Hrabala, který vznikl v Nymburce. Je zájem o jeho dílo i v zahraničí?

O dílo Bohumila Hrabala v zahraničí zájem je, větší než v Česku. Je to tím, že ho čtenáři v zahraničí teprve poznávají. Kromě toho Hrabalova čeština je tak nádherně specifická, že skýtá netušené možnosti pro překladatele. Pan Hrabal by žasl, co z toho mnohdy vzejde.

Zásluhu na prezentaci Hrabalova díla v zahraničí má bezesporu i náš klub. Dvakrát ročně, na jaře a na podzim, pořádáme pravidelná setkání členů klubu. Loni v květnu se uskutečnilo již desáté Hrabalovo Kersko, slavnost nabitá programem i významnými hosty. Podzimní setkávání jsou pořádána v knihovně v Nymburce a pravidelně ji navštěvují delegace ze zahraničí. V současné době především z Polska, Německa a Holandska.

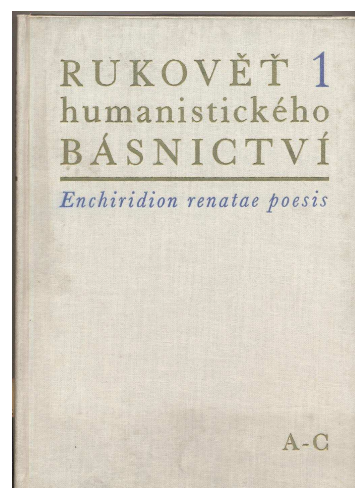
Dr. Stanislav Klos vlastní v Nymburce nakladatelství, které z děl věnovaných Hrabalovi vydalo nejen vzpomínky na jeho dětství v Brně pod názvem Já si vzpomínám jen a jen na slunečné dny (1998), ale také knihu Jana Řehounka Bohumil Hrabal a jeho městečko, kde se (bohužel) nezastavil čas (1998).

HLEDÁME

Rukověť humanistického básnictví

V současné době jsou v příruční knihovně badatelny Památníku písemnictví na Moravě pro badatele k dispozici pouze první tři díly pětidílné Rukověti humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století (Academia, Praha 1966 – 1982) – tedy hesla A – C, Č – J a K – M. V případě, že byste chtěli doplnit celou řadu Rukověti o 4. díl (N – Ř) a 5. díl (S – Ž), neváhejte nás kontaktovat.

Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století (Enchiridion renatae poesis) se zabývá latinským a řeckým básnictvím na území Čech a Moravy od doby vladislavské po Bílou horu. Jsou v ní bez rozdílu zaznamenány skladby dochované rukopisně i tiskem. Rukověť založili český filolog a literární historik Antonín Truhlář (1849 – 1908) a český filolog a literární vědec, překladatel z latiny a řečtiny Karel Hrdina (1882–1949). Po nich v díle pokračovali Josef Hejnic, Jan Martínek nebo Antonín Škarka a další. První vydání pod názvem „Rukověť k písemnictví humanistickému, zvláště básnickému, v Čechách a na Moravě ve století XVI.“ vyšlo již roku 1908.

Klub přátel Památníku

Podrobnější informace o Klubu přátel najdete na zvláštním letáčku u pokladny Památníku a na webových stránkách Muzea Brněnska: www.muzeumbrnenska.cz.

Vydává Muzeum Brněnska,
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136
e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz
www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková
Autoři textů: Jindra Pavelková, Andrea Vítová, Ivan Zálešák
Vychází desetkrát ročně, číslo 3, ročník 3.